

Стаття надійшла до редакції 10.01.2010

УДК 373.29

*Н.Л. Клочко,
м. Вінниця, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ В ЯПОНІЇ

Постановка проблеми. На кожному конкретному етапі розвитку суспільства домінують певні орієнтири, що позиціонують напрямки в розв'язанні певних проблем виховання підростаючого покоління. Педагогічний досвід країн зарубіжжя є вагомим аргументом, на який слід звертати увагу в умовах підвищення якості національної системи освіти відповідно до системи цінностей демократичного суспільства, формування концептуальних підходів до неперервного навчання дітей на різних ступенях освіти. Зарубіжна початкова освіта зосереджена на реалізації гуманістичних цінностей, наданні дітям однакових можливостей у забезпеченні освітніх потреб, поєднанні національних, культурно-історичних, загальнолюдських цінностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями вивчення системи початкової освіти в країнах зарубіжжя займаються О.Джуринський, О.Локшина, І.Карбовнічек, З.Малькова, А.Пишкало, О.Проскура, О.Савченко, К.Салімова, С.Степанова та інші науковці.

Метою даної статті є здійснення аналізу організації дошкільної та початкової освіти дітей в Японії.

Виклад основного матеріалу. Ще в 1900 р. були розроблені національні стандарти дошкільного виховання Японії. В 1926 р. набув чинності закон про дитячі садки, в якому рекомендувалося, створювати дитячі садки на базі ясел. Їх кількість в той час сягала 1066 закладів. Через десять років чисельність дитячих садків подвоїлася. Особливі дошкільні установи створювалися і під час II-ї світової війни, а також на періоди дозрівання та збору врожаю [1, 3].

За законом 1947 р. дитячі садки і ясла стали частиною системи початкової школи. Ясла були перетворені на центри денного догляду, але протягом 60-х років їхні програми перестали відрізнятися від програм дитячих садків.

У 1972 р. було поставлено завдання забезпечити місцем всіх дітей, бажаючих відвідувати дошкільні дитячі навчальні заклади. В Японії приблизно 90-95% дітей вступають до школи після однієї з форм суспільного дошкільного виховання.

Обов'язковою початковою освітою охоплені всі діти 6-ти років. Середня кількість дітей в класі – до 30 осіб.

Дитячі садки підпорядковуються Міністерству освіти, науки і культури, а центри денного догляду – Міністерству охорони здоров'я і соціального забезпечення.

В дитячому садку передусім акцентується увага на освіті: 3 річні діти знаходяться в садку близько 4 годин на день, з батьками або опікунами заключається договір про співпрацю. Педагогами реалізується програма, до змісту роботи якої входить турбота про здоров'я дитини, налагодження соціальних контактів, ознайомлення з навколишнім середовищем, розвиток мовлення і самовираження.

В наш час в Японії функціонує понад 15 тисяч дитячих садків, в кожному близько 135 дітей, на одного дорослого припадає в середньому до 20 дітей [3].

В центрах денного догляду акцентується увага на реалізації виховних завдань. Немовлята і дошкільники виховуються разом. Працюють дані установи 8 годин на день, дітей до

таких закладів направляє муніципальна влада. Плата залежить від доходу батьків. Навчально-виховна робота в таких центрах регламентується нормативними документами, що визначають діяльність установи. До змісту роботи входить догляд за дитиною, забезпечення емоційної стабільності, турбота про здоров'я, регулювання соціальних контактів, створення відповідного оточення і ознайомлення з навколишнім середовищем, розвиток мовлення і самовираження. Всього існує близько 23 тисяч центрів догляду, в кожному близько 75 дітей, по 10 дітей на дорослого.

Існують також спеціальні установи для дітей з недоліками розвитку.

Загальним завданням всієї системи дошкільної освіти є нівелювання відмінностей у вихованні дітей дошкільного віку, поліпшення його якості.

Дошкільні установи повинні вирішувати такі завдання: допомагати дитині створити позитивні стосунки з дорослими та дітьми, навчитися берегти природу, набувати здорових життєвих звичок, оволодівати навичками соціальної поведінки. Дошкільні навчально-виховні заклади постійно удосконалюють свої програми, щоб перемогти в конкуренції за потенційних клієнтів.

Суспільне дошкільне виховання Японії громадськістю оцінюється позитивно: воно здатне допомогти виростити дитину нерозбещеною, здібною до співпраці з іншими дітьми.

Функціонують також додаткові школи для занять гімнастикою, плаванням, музикою, танцями, мистецтвом тощо, а також приватні дитячі садки при школах, які готують випускників до вступу в університети, з якими пов'язані ці навчальні заклади.

Процес навчання в Японії не дотримується уніфікованої теорії: запозичуються найкращі світові досягнення, вдалі педагогічні моделі, ефективні методи навчально-виховної роботи, що безумовно приносять успіх. При цьому традиційні цінності поважаються і виявляються навіть у дрібницях: при організації індивідуально орієнтованого, пов'язаного з дарами природи харчування, при вихованні дисципліни й відповідальності. Передбачається, що потрібно надати всім дітям рівні умови навчання. Важлива не обдарованість, а терпіння, посидючість, характер. Хороша поведінка – та, за якої дитина рано встає, навіть у вихідні дні й на канікулах, багато працює та грається, робить фізичні вправи, добре харчується, поважає старших й виявляє увагу до відчуттів інших.

Позитивним вважається вміння залежати від інших і розуміти їх (тобто зважати на тих, хто знаходиться поряд, бачити, що вони роблять, в якому настрої знаходяться, підкорятися загальним правилам і бути терплячим). В ідеалі японські педагоги прагнуть збалансувати дитячу індивідуальність і приналежність до групи, обов'язки і здатність відчувати, знаходити правильне співвідношення між дитячим садком, сім'єю й суспільством. Якщо малюкам дозволяється створювати характер самостійно, то від школяра обов'язково вимагаються велика завзятість, посидючість, честолюбство.

Представники середнього і вищого соціального класів завантажують своїх дітей додатковими заняттями спортом, музикою, мистецтвом, іноземними мовами, щоб виростити з них конкурентоспроможних членів суспільства.

Шкільне навчання побудоване на груповому підході. У відносинах педагогів один з одним і з батьками вихованців уникається критика. Для батьків влаштовують значну кількість освітніх курсів. Навчання читання, де японські діти вже в початковій школі показують досить високі результати, здійснюється передусім батьками вдома, і сім'я сама бачить в цьому свій обов'язок.

В Японії змагання між дітьми не заохочуються. Говорити про індивідуальні відмінності між дітьми заборонено. Група (клас) залишається групою (класом) і тоді, коли

діти займаються зарядкою, б'ються, представляють свою школу або дитячий садок за їх межами, наприклад на екскурсії. У класі вчитель може працювати і з малими групами дітей.

Багато уваги приділяється створенню умов для виразу протесту дітей проти війни, наслідків американського ядерного бомбардування міст Хіросіми і Нагасакі. Діти малюють на ці теми яскравими, контрастними фарбами (червоною, чорною, зеленою): летять чорні літаки і скидають чорні бомби, лежать убиті люди, летиться червона кров. Ще однією особливістю дитячого малювання в Японії є зображення крупних обличч з широкими бровами, великими зубами, які потім вирізуються, і з них створюється величезне панно. Для ока європейської людини це дуже незвично.

У продуктивних видах діяльності: малюванні, аплікації, ліпленні з глини – дітей прагнуть не чити ніяких прийомів. Це дозволяє дітям, використовуючи змішування різних фарб, незвичайних за конфігурацією ліній, отримувати яскраві, різноманітні за тематикою композиції. Виставкам дитячих малюнків приділяється багато уваги. Проте в ліпленні діти, як правило, спочатку створюють щось у формі круглої грудки, коржика, а потім починають у цьому щось впізнавати й називати. В результаті дитячі роботи відрізняються примітивністю, але в той же час цей підхід розвиває дитячу фантазію, уяву. Дитині доводиться додумувати те, чого насправді не видно, на що є лише слабкий натяк. Такі справи відповідають традиційному японському світосприйманню, вираженому, наприклад, в багатогодинному спогляданні каменя, квітки. Звичка до медитації дозволяє задовольнятися малим і знаходити задоволення в звичайному. Не всі можуть досягти висот в мистецтві, але всі можуть навчитися милуватися прекрасним, знаходячи його всюди.

Існують різні рівні досконалості у традиційному японському мистецтві орігамі, і воно включається в навчання; для виготовлення деяких виробів потрібно знати логіку і математику на рівні старших класів школи.

Дітей в Японії, починаючи з дошкільного віку, знайомлять зі смертю: їм розповідають про неї, читають і обговорюють спеціальні книги. Тематика війни, смерті пов'язана з великою роботою японських дитячих садків по вихованню дітей в дусі світового громадянства. Зокрема, в дитячих садах Осаки ця робота організовується за такими напрямками [3]:

- вивчення з дітьми таких глобальних тем, як колір шкіри різних людських рас; національний костюм; мови людства; форми вітання; ляльки різних народів;
- пізнання в повсякденному житті традицій різних національностей через вивчення національних страв, тваринних і природних умов інших країн, через організацію контактів із зарубіжними освітніми установами і запрошення іноземних гостей до себе;
- благодійна робота. За допомогою аудіовізуальних засобів і розповідей вихователь ознайомлює дітей з голодом і смертю людей через брак їжі і медикаментів. Під час різдвяних свят діти приносять спеціально накопичені гроші, коробки з їжею і ліками для передачі в бідні країни, а в обід вони разом з вихователем роблять рисову юшку і їдять її, щоб дізнатися, що їдять бідні люди;
- ознайомлення дітей з нещастями, що приносить війна. З цією метою вихователі організовують бесіди біля великої костриці із запрошенням бабусь і дідусів, які розповідають про події війни, свідками яких вони були і про яких пам'ятають, а потім діти міркують про щасливе мирне життя. Вихователь читає книжку про нещасних слонів, які загинули з голоду під час Другої світової війни, і діти відвідують їх могилу в міському зоопарку. Живим слонам вони пишуть листи з побажаннями довголіття. Іноді діти разом з вихователями пишуть листи з проханням заборонити війну і відправляють їх в різні міжнародні організації.

Виховання дітей в дусі світу і громадськості проводиться в більшості японських навчальних закладів, хоча конкретний її зміст змінюється залежно від навколишніх умов. Особливого значення надається роботі рад матерів (матір – центр домашнього життя, саме вона відповідає за організацію освіти дитини): вони не тільки допомагають дитячим садкам і школам (відстоюють їх права, купують іграшки й устаткування, багато роблять для дітей, що мають потребу, і т. п.), але й активно беруть участь в організації, проведенні батьківських конференцій, а також міжнародних симпозіумів щодо виховання малят.

З дітьми будь-якого віку проводять багато екскурсій, в організації яких допомагають батьки. У цьому теж вбачається традиційна потреба японців подорожувати по рідній країні, щоб побачити різні місця, ознайомитися з працею людей, з життям в різних умовах.

Кожна група або клас має свій пізнавальний знак або елемент екіпіровки: бейсболки одного кольору, однакові майки або сумочки. Це, з одного боку, дозволяє дітям не загубитися, а з іншої – підкреслює, що вони члени одного колективу. Всі оточуючі ставляться до дітей дуже доброзичливо, розмовляють з ними, показують ігри свого дитинства, що дуже важливо для формування у дитини довіри до дорослих людей.

Японців завжди турбувала проблема особливостей кожного віку, і діти дізнаються про етапи життя людини значно більше, чим це прийнято в інших культурах.

Висновки. Отже, японські педагоги особливе значення надають вихованню дітей в колективі, яке вони розглядають як одну з основних умов демократичного виховання. Дитячий колектив – це модель суспільства. Вихователі і вчителі формують таку систему стосунків, яку вони вважають зразком вільного суспільства Японії. Тому стосунки у групі або класі формують так, щоб індивідуальні здібності отримали повний розвиток, але і кожна дитина набула досвіду виконання будь-якої ролі в колективі однолітків.

У зв'язку з тим, що в японській сім'ї зменшується кількість дітей, вони мають можливість здобувати все більш якісну й широку освіту. Проте завданням держави є збереження традиційних культурних цінностей і передача їх подальшим поколінням.

Список літератури: 1. Малькова З.А. Школа и педагогика за рубежом / З.А. Малькова. – М.: Просвещение, 1983. 2. Очерки истории школы и педагогики за рубежом (1917-1939) / Под ред. К.И.Саломовой, Б.М.Бим-Бада. – М.: Педагогика, 1982 – 160с. 3. Парамонова Л.А., Протасова Е.Ю. Дошкольное и начальное образование за рубежом: История и современность / Л.А. Парамонова, Е.Ю. Протасова. – М.: Издательский центр „Академия”, 2001. – 240с.

Н.Л. Ключко

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ В ЯПОНІЇ

У статті аналізується проблема організації дошкільної та початкової освіти дітей в Японії. Розкривається навчальний процес, початкова освіта, дошкільне виховання Японії, вік вступу до школи, готовність до навчання.

Н.Л. Ключко

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ПРИНЦИПЫ ЭЛЕМЕНТАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЕТЕЙ В ЯПОНИИ

В статье анализируется проблема организации дошкольного и начального образования детей в Японии. Раскрывается учебный процесс, начальное образование, дошкольное воспитание Японии, возраст начала обучения, школьная зрелость.

N. Klochko

ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF CHILDREN'S ELEMENTARY EDUCATION IN JAPAN

In the article the author analyses the problem of organization of children's preschool and initial education in Japan. Author analyses studying process, primary education, entering age to school Japan, studying readiness, experience of foreign countries.

Стаття надійшла до редакції 1.02.2010

УДК 378

*И.А. Сладких
г. Харьков, Украина*

ПАРАДИГМА КРИТЕРИЕВ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ (РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ ЗАРУБЕЖНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ XX ВЕКА)

Постановка проблемы. Эффективность решения проблемы подготовки будущих специалистов в современной высшей школе во многом зависит от эффективности преподавателя, как организатора образовательно-воспитательного процесса. В педагогической теории и практике на протяжении десятилетий сформирована концепция «критерий эффективности преподавателя», которая обозначает некоторые образовательные и социальные ценности.

"Эффективность преподавателя" обычно определяется как эффект деятельности преподавателя на реализацию некоторой ценности. Обычно, ценность принимает форму некоторой образовательной цели, определенной в рамках желаемого поведения студента, его способностей, привычек, или характеристик. Следовательно, окончательный «критерий преподавательской эффективности» обычно рассматривается как достижения обучаемых студентов.

Целью данной статьи является обзор и анализ существующих в трудах зарубежных ученых методов оценивания эффективности преподавательской деятельности. Приведена представленная к обсуждению иерархия полученных критериев эффективности преподавателя.

Изложение основного материала. Определением эффективности данного критерия является анализ различия в достижениях студентов до и после влияния деятельности преподавателя. Аскерман, Митзел и Гросс в своих исследованиях рассматривали процесс обучения студентов в котором использовался уровень их достижений как критерий эффективности преподавателя [1; 21].

Известные значительные исследовательские работы (Барр, Кастетгер, Стэндле, Фатту, Домас, Тайдеман, Митзел, Морш, Вилдер, Руанс, Томлинсон, Воттерс) относительно критериев преподавательской эффективности неизменно содержат в своих заголовках такие термины как "эффективность", "компетентность", "оценка" и "оценивание"